

128. *Pachyphragma macrophyllum* (Hoffm.) N. Busch — Պախիֆրագմա խոշորալերև — *Пахифрагма крупнолистная*

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Կամիլլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չի նաև CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա խոտաբույս՝ 18–45 սմ բարձրությամբ: Կոճղարմատը՝ հաստացած, հորիզոնական: Արմատամերձ տերևները՝ մինչև 18 սմ երկարությամբ, կոթերով՝ սրտաձև կամ սրտաձև–երկամաձև տերևաթիթեղով: Պսակաթերթերը՝ սպիտակ, 8–10 մմ երկարությամբ: Մաղկակոթերը՝ պտուղների ժամանակ հորիզոնական թեքված, 15–20 մմ երկարությամբ: Պատիճակները՝ լայն–հակասրտաձև, 12–18 մմ լայնությամբ, շատ լայն թևերով և ուժեղ հաստացած միջնորմով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Իջևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Թեղուտ): AOO 4 քառ. կմ է: Լոկալիտատը՝ 1: Տեսակը, րացի Հայաստանից, աճում է Նախակովկասում, Արևմտյան, Հարավարևմտյան, Կենտրոնական Անդրկովկասում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 700–1000 մ բարձրությունների վրա, անառնեղանք: Մաղկում է սպիլի–մայիս ամիսներին, պտղակալում՝ հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, տարածքի լեռնահանքային արդյունաբերության զարգացում:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Ամբիբիոտ է կազմակերպել որոնողական աշխատանքներ՝ նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու նպատակով, իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Only one sub–population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial herb 18–45 cm, with long horizontal rhizome. Basal leaves up to 18 cm long, with long petioles and cordate or cordate–reniform blade. Flowers white, 8–10 mm long. Fructifer pedicels horizontally reflexed, 15–20 mm long. Silicle broadly obcordate, 12–18 mm broad, with broad wings and thickened replum.

Distribution. In Armenia it grows only in Idjevan (Tehut) floristic region. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the general area of distribution includes Ciscaucasia, West, South–West and Central Transcaucasia, North–East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–1000 meters above sea level, in the forests. Flowering from April to May, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, development of mining industry in the area.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: search of new habitats, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA. Гамбарян П. П. 2004. *Pachyphragma macrophyllum* (Hoffm.) N. Busch (Brassicaceae) – новый род и вид для флоры Армении. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 15: 131. Ереван.

Կազմող՝ Ն. Խանձյան

Compiler N. Khandjyan

129. *Peltariopsis grossheimii* N. Busch — Վահանակերպ Գրոսհեյմի — Щитник Гроссгейма

CR B1 ab(iii) + 2 ab (iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Аветисян В. Е. Род *Peltariopsis*. Флора Армении, 5: 226–228. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 82. Ереван.

Վազմող՝ Ն. Խանձյան

Compiler N. Khandjyan

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հարավային Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Հայաստանում հայտնի է ընդամենը մեկ լոկալիտետից: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված բնակության միջավայրի կորստի և վտավորության հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնագրված էր 1՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Բազմամյա մուրր խոտաբույս՝ (5) 10–20 սմ բարձրության: Ցողունը՝ հիմքից փռված ճյուղավորված: Ստորին տերևները՝ կոթավուն, երկար կոթուններով, ցողունային տերևները՝ երկարավուն–քիսձև, հիմքում նեղացած: Ողկույզները՝ խիստ: Ծաղիկները՝ սպիտակ: Պատուղ՝ պսակման, 4–6 (8) մմ երկարության, 2–3 մմ լայնության, ցցված թևանման կոթուններով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Մեղրու (Ագարակի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջանում: AOO՝ 4 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 1: Տեսակը, բացի Հայաստանից, աճում է նաև Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիլոգենետիկական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 500–900 մ բարձրությունների վրա, Չանգեզուրի լեռնաշղթայի ողկավոր ժայռալանջերին: Ծաղկում է ապրիլ–մայիս սմիաներին, պտղաբերում՝ մայիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանի սահմանափակություն, բնակավայրի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված տարածքի լեռնահանքային արդյունաբերության զարգացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Մեղրու շրջանի Ագարակ ավանի շրջակայքում:

Category. Critically endangered species. Endemic of South Transcaucasia. In Armenia it grows only in one floristic region. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species is on the verge of extinction as a result of changes and loss of habitat conditions.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial tender herb (5) 10–20 cm with prostrate branched stems. Basal leaves rounded, with long petioles; cauline ones oblong–spatulate, narrowed at base. Raceme dense. Flowers white. Silicle 4–6 (8) x 2–3 mm, on patent, filiform fructifer pedicels.

Distribution. In Armenia it grows only in Meghri (surroundings of Agarak) floristic region. AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 500–900 meters above sea level, on stony slopes. Flowering from April to May, fruiting in May.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by development of mining industry in the area.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population, establishment of new specially protected area in the vicinity of Agarak town in Meghri region.

130. *Peltariopsis planisiliqua* (Boiss.) N. Busch — Վահանակերպ փափակապարիճակ — Шитник плоскостручковый

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Аветисян В. Е. Род *Peltariopsis*. Флора Армении, 5: 226–228. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 82. Ереван.

Մատենադարձ. Խ. Խանձյան

Compiler N. Khandjian

Կարեգործիչ: Վասնզված տեսակ է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված տեսակի բնակության միջավայրի փոփոխության և արածեցման հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2՝ հազվագյուտ տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Երկամյա խառաբույս՝ 30–60 սմ բարձրությամբ: Ցողունը՝ ճիւղաւանման, միջին մասից ճյուղավորված: Մտրին տերևները՝ ցողունի հիմքում վարդականման խմբված, հսկածված, մսալի, կարմրավուն, քիթեղին հավասար կտրուներով: Ողկոյզները՝ մուս: Շաղկերները՝ սպիտակ, քառասալի: Պտուղը՝ պտտիճակ, (4) 7–8 (10) մմ երկարության, 3–5 մմ լայնության, թելանման կտրուներով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Գարեղեղիսի (Աուշ, Շատին, Թերփ, Խաչիկ, Բարձրունի, Ալայազի կիրճ, Հերիեր) և Զանգեզուրի (Անգեղակոթ) ֆորիստիկական շրջաններում: EOO՝ 890 քառ. կմ, AOO՝ 32 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 5: Տեսակը, քացի Հայաստանից, աճում է նաև Նախիջևանում, Հյուսիսարևելյան Անատոլիայում, Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է հիմնականում միջին լեռնային գոտում ծ. մ. 1300–1900 մ բարձրությունների վրա, լեռնալանջերի քարքարառ, երբեմն ավազոտ տեղերում, չոր նոսրանտառներում: Շաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղակարում՝ մայիսին–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Միջավայրի կորուստ կամ դեգրադացիա գյուղատնտեսական տարածքների լայնացման և արածեցման պատճառով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species is on the verge of extinction as a result of changes in habitat conditions of the species and grazing.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Biennial plant 30–60 cm. Stems virgate, almost leafless, branched from the middle. Lower leaves congested at stem base like a rosette, obovate, fleshy, reddish; petioles equal to blades. Raceme lax. Flowers white. Siliqua (4) 7–8 (10) x 3–5 mm, on filiform fructifer pedicels.

Distribution. In Armenia it grows in Darelegis (Aush, Shatin, Terp, Khachik, Bartsruni, Alayaz gorge, Her–Her) and Zangezur (Angeghakot) floristic regions. EOO is 890 km², AOO is 32 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, North–East Anatolia, North–West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1300–1900 meters above sea level, on stony, often sandy areas of mountain slopes, in arid open forests. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands and grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

131. *Physoptychis caspica* (Hablitz) V.V. Botschantz. — Գնդապտուղ կասպիական — Шарогнездка каспийская (= *P. gnaphalodes* (DC.) Boiss.)

$$ENB\ 1\ ab(iii) + 2\ ab(iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
հեղրարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Аветисян В. Е. Род Physoptychis. Флора Армении, 5:
184. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 83. Ереван.

Լուսինե՛ Ե, Խանգլան

Compiler N. Khandjyan

Կարեգործի: Վտանգված տեսակ է: Հայանի է երկու ֆորթիստիկական շրջաններում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված հատակապես կլիմայի փոփոխության պատճառով բնակության միջավայրի փոփոխության հետ:

Հայաստանի Կարմիր զքքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2՝ հազվագյուտ տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Բազմամյա մոխրագույն բույս ստադան՝ մազիկների խիտ թավառությամբ: Յուղուն՝ 5–15 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ ցողունի հիմքում խմբված, էլիպսան–ճշապարան, ներքևից դուրս ցցված միջին ջղով: Շաղկիկները՝ քառաձիվ, պտակաթերթերը՝ դեղին: Պստուղը՝ պսակոճակ, փքված, զնդաձև, 15–20 մմ տրամագծով, մուրը մոխրագույն թավառությամբ: Պստի բները՝ 4 սերմերով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Զանգեզուրի (Զանգեզուրի և Բարգուշատի լեռնաշղթաներ) և Մեղրու (Գոխքան սար) ֆլորիստիկական շրջաններից: EOO՝ 135 քառ. կմ, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3: Տեսակը, բացի Հայաստանից, աճում է նաև Նախիջևանում, Աբխեզյան Անատոլիայում, Հյուսիսային և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սպլանս գտում ծ. մ. 2900–3200 մ բարձրությունների վրա, ժայռոտ, քարքարոտ տեղերում: Ճտկում է հունիս ամսին, պաղարեքում՝ հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանի սահմանափակություն, կլիմայի գլոբալ փոփոխություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը, ճշտել և հոր աճելային պայդերը հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It occurs in two floristic regions. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species is on the verge of extinction caused by changes in habitat conditions as a result of global climate change.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial high mountain plant 5–15 cm, grayish-tomentose thanks to dense stellate pubescence, with branched polycephalous rhizome. Leaves densely congested at stem base, elliptic-lanceolate, from below with prominent midrib. Flowers yellow. Silicle inflated, globose, 15–20 mm in diameter, grayish tenuiter pubescent; locules with 4 seeds.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (Zangezur and Bargushat mountain ranges) and Meghri (Gokhtan Mountain) floristic regions. EOO is 135 km², AOO is 24 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, East Anatolia, North and North-West Iran.

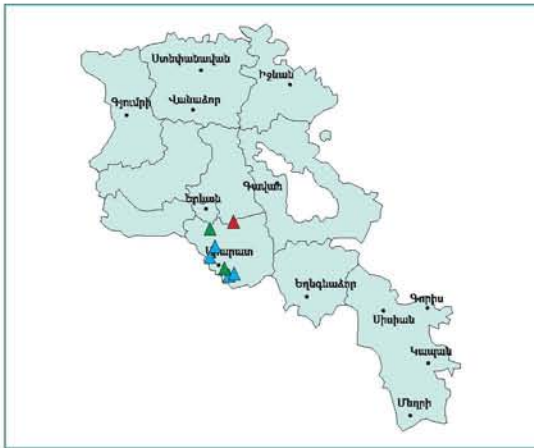
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in alpine belt, at the altitudes of 2900–3200 meters above sea level, on rocky and stony slopes. Flowering in June, fruiting in July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

132. *Pseudoanastatica dichotoma* (Boiss.) Grossh. — Կեղծանկաթաթիկ դիխոտոմիկ — Псевдоанастатика дихотомическая

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի է միայն Արարատի մարզում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված անբրոպոզեն գործոնների հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա մուրր բույս՝ 3–10 (15) սմ բարձրությամբ: Ցողունը՝ դիխոտոմիկ կամ եռանդե ճյուղավորված, կոտրատվող: Տերևները՝ երկարավուն–ձվաձև, 5 ջղերով: Ծաղկաբույլը՝ կարճացած ալկույզ՝ ծածկված վերին տերևներով: Ծաղիկները՝ քառատիպ, դեղին: Պատիճակները՝ չբացվող, ձվաձև, տափակ, միաբույն, միասերմ, ծածկված պարզ գլխիկավոր մագիկներով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Երևանի (Վեդի, Արարատ, Սուրենավան, Արմաշ, Ենգիձյա, Երախի և Ուրտի լեռնաշղթաներ) ֆլորիստիկական շրջանում: EOO՝ 300 քառ. կմ, AOO՝ 28 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 5: Տեսակը, բացի Հայաստանից, աճում է նաև Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում ծ. մ. 800–1000 մ բարձրությունների վրա, չոր քարքարոտ լանջերին, ֆրիգանոֆիտներում: Ծաղկում է ապրիլ ամսին, պաղակալում՝ մայիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Միջավայրի կոորդատ կամ դեգրադացիա՝ կապված գյուղատնտեսական տարածքների լայնացման և արածեցման ինտենսիֆիկացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It occurs only in Ararat region of Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species is on the verge of extinction caused by anthropogenic factor.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Divaricate–branched annual plant 3–10 (15) cm. Leaves ovate–oblong, smooth–edged; lower ones at base gradually narrowed into petiole; the rest sessile. Inflorescence dense. Flowers small, yellow. Silicle 2.5–3 mm long, ovate, at apex acutiusculous; setose–pubescent; with long style; 1–seeded.

Distribution. In Armenia it grows only in Yerevan floristic region (Vedi, Ararat, Surenavan, Armash, Yengidja, Erakh and Urts mounatin ranges). EOO is 300 km², AOO is 28 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, East Transcaucasia, Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1000 meters above sea level, on dry stony slopes, among phryganoid vegetation. Flowering in April, fruiting in May.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands and intensive grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Аветисян В. Е. Род *Pseudoanastatica*. Флора Армении, 5: 215. Ереван.

Կազմող Ն. Խանճյան
Compiler N. Khandjyan

133. *Pseudovesicaria digitata* (Boiss.) Rupr. — Կեղծափուչիկ մաքրածն — Лжепузырник пальчатый

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Կովկասի Լեռնային: Հայտնի է միայն Արագած լեռնազանգվածից: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված հազվագյուտության և կլիմայի գլոբալ փոփոխության հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2՝ հազվագյուտ տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Երկամյա մերկ, բխակապույտ բույս՝ 5–10 (20) սմ բարձրության: Տերևները՝ մասիկ, վերին մասում՝ 3–5 կլորացած բլրակներով: Ծաղկաբույլը՝ խիտ ողկույզ: Ծաղիկները՝ քառատիպ, պսակաբերբերք՝ սպիտակ, ամբողջական: Պսակաբերբերքի, փրված, էլիպսոձև կամ հսկածաձև, 7–10 (15–25) մմ երկարության: պտղի բները 2–4 (6) սերմերով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Արագածի ֆորիստիկական շրջանում (խառնարանում՝ հյուսիսային լեռնազանգվածի ստորախին և հյուսիսային ու արևմտյան լեռնազանգվածների միջև գտնվող լեռնաքարի վրա): AOO՝ 8 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 1: Տեսակը աճում է Կովկասում՝ ընդգրկելով Մեծ Կովկասը և Հարավային Անդրկովկասը:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոտոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ալպյան գոտում ծ. մ. 3600–3900 մ բարձրությունների վրա, քարաքափվածքներում և քարափլուզումներում: Ծաղկում է հուլիս ամսին, պտղակալում՝ օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանի սահմանափակություն, միջավայրի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված կլիմայի գլոբալ փոփոխության հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of the Caucasus. It grows only in Aragats massif. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species is on the verge of extinction as a result of global climate change.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Biennial glabrous, glaucous plant 5–20 cm. Stem almost simple, flexuose. Leaves fleshy; lower ones obtuse-tridentate or integerrime. Inflorescence dense, racemiform. Petals white, entire. Silicle elliptic or rounded-elliptic, slightly attenuate at base and apex, 7–10 (15–25) mm long; locules 2–4 (6)-seeded.

Distribution. In Armenia it occurs only in Aragats floristic region (in the crater and at the foot of Northern peak, between Northern and Western peaks). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in the Greater Caucasus and South Transcaucasia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in alpine belt, at the altitudes of 3600–3900 meters above sea level, on screes. Flowering in July, fruiting in August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA. Аветисян В. Е. Род *Pseudovesicaria*. Флора Армении, 5: 170–173. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 83. Ереван.

Կազմող՝ Ն. Խանճյան

Compiler N. Khandjyan

134. *Rorippa spaskajae* V.I.Dorof. — Բողկուկ Սպասկայի — Жерушник Спасской

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Հայտնի է քնդամենը մեկ պոպուլյացիա, որի տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է տարածման և բնակության շրջանների կրճատում՝ հիմնականում կլիմայի փոփոխության հետ կապված՝ աճերավայրերի պայմանների փոփոխության պատճառով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Միամյա խոտաբույս՝ ուղիղ կանգնած ցողունով 30–40 սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ պարզ: Ծաղիկները՝ դժգույն դեղին: Պատիճները՝ երկարավուն–էլիպսաձև, 5–7 մմ երկարությամբ, 3–4 մմ լայնությամբ:

Տարածում: Հանդիպում է միայն Չանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանում, Որոտան գետի վերնագավառում: AOO 8 քառ. կմ է: Լուկալիտաբլ՝ 1:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան գոտու ծ. մ. մոտ 2000 մ բարձրության վրա, գետերի ափերին: Ծաղկում է հուլիս ամսին, պտղաբերում՝ օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, կլիմայի գլոբալ փոփոխություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է կազմակերպել որոնողական աշխատանքներ՝ նոր աճերավայրեր հայտնաբերելու և պոպուլյացիայի կարգավիճակը և ծավալը ճշտելու նպատակով, իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of Armenia. Only one population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by changes in habitat conditions as a result of global climate change.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant with upright stem, 30–40 cm. Leaves entire. Siliqua oblong–elliptic, 5–7 mm long, 3–4 mm wide. Flowers pale yellow.

Distribution. It occurs only in Zangezur floristic region, in the upper areas of Vorotan river. AOO is 8 km², the number of locations is 1.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in sub-alpine belt, at the altitudes of 2000 meters above sea level, along riversides. Flowering in July, fruiting in August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
 Дорофеев В. И. 1998. Род *Rorippa* (Brassicaceae) во флоре Кавказа. Бот. журн. (Ленинград), 83, 8: 98–106.

Аветисян В. Е. 2007. Дополнения к 1–10 томам «Флоры Армении». Флора, растительность и растительные ресурсы, 16: 79–91. Ереван.

Կազմող՝ Գ. Մ. Ֆայվուշ

Compiler G. M. Fayvush

135. *Sameraria cardiocarpa* Trautv. — Սոնալթյուն սրբապտուղ — Самерария сердцелюдная (= *Sameraria odontophora* Bordz.)

CR B 1 ab(iii,iv) + 2 ab(iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգորիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հանդիպում է 1 ֆլորիստիկական շրջանում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված անառակաճ գործունեության հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2՝ հազվագյուտ տեսակ կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Միամյա մերկ, քիսկապույտ բույս՝ ճյուղավորված ցարմնեղավ 25–35 սմ բարձրությամբ: Ցողունային տերևները՝ լայն–նշտարած, հիմքում՝ խոր–սրտածև, լայն ականջովներով, արմատամերձները՝ երկարավուն–նշտարած: Շաղկերը՝ քառատալ, պսակաթերթերը՝ դժգույն դեղին: Պտուղը՝ պտտման, չբացվող, կրթավուն–ծված, հիմքում՝ սրտածև, զազարում՝ քեթևակի գոգավոր, եզրերից կարերի ուղղությամբ նեղ, քերված, սեպածև ատամիկներով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Դարեգեղի ֆլորիստիկական շրջանում (Արենի, Չայքենդ): AOO՝ 8 քառ. կմ, լոկալիտաթիվ՝ 1: Հայաստանից բացի, հանդիպում է նաև Արևելյան Նախակովկասում և Միջին Ասիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում ծ. մ. 1300–1500 մ բարձրությունների վրա, չոր լանջերին տափաստաններում և ֆրիգանոիդներում: Շաղկում է սալքի ամսին, պտղաբերում՝ մայիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանի սահմանափակություն, բնակավայրի կորուստ կամ ղեկարգացիա՝ կապված տարածքի յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթինգ:

Category. Critically endangered species. It occurs only in one floristic region. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species is on the verge of extinction caused by economic activities.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual, glabrous, glaucous plant 25–35 cm, stems branched. Cauline leaves broadly lanceolate, at base deeply cordate; basal ones broadly lanceolate. Flowers pale yellow. Silicle indehiscent, rounded–ovate, at base cordate, at apex slightly sinuate; wings along sutures with oblique inclined, cuneate teeth.

Distribution. In Armenia it occurs only in Darelegis floristic region (Areni, Chaykend). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia it is distributed in East Ciscaucasia and Central Asia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitudes of 1300–1500 meters above sea level, on dry slopes, in steppes and among phryganoid vegetation. Flowering in April, fruiting in May.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by expansion of arable land.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
 Аветисян В. Е. Род *Sameraria*. Флора Армении, 5: 101–104. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 84. Ереван.

Վազմով՝ Ն. Խանջյան

Compiler N. Khandjyan

136. *Sameraria glastifolia* (Fisch. & C.A.Mey.) Boiss. — Սոնալբլուխ լրջունաբեր — Самерария вайдоллистная

CR B1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հանդիպում է երկու ֆորիստիկական շրջաններում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս է: Արեալը խիստ մասնատված է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված հանքարդյունաբերության հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնագրված էր 1՝ ոչնչացման անմիջական սպառնալիքի ենթակա կարգավիճակով:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Միամյա մերկ, քիսակապույտ բույս՝ ճյուղավորված ցողուններով 15–40 սմ բարձրության: Ցողունային տերևները՝ երկարավուն, հիմքում՝ խոր-սրտաձև, լայն ականջուններով, արմատամերձները՝ երկարավուն: Շաղկիկները՝ քառաթիպ, պսակաթերթերը՝ դժգույն դեղին: Պտուղը՝ պատիճակ, չբացվող, կլորավուն, հիմքում՝ սրտաձև, գազաթուճ՝ քեթևակի զոգավոր, եզրերից կարերի ուղղությամբ լայն կաշնման քեթերով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Դարեղեգիսի (Արենի) և Մեղրու (Ագարակ) ֆորիստիկական շրջաններում: AOO՝ 8 քառ. կմ: Լեկալիտները՝ 2: Տեսակը բացի Հայաստանից աճում է մաս և Նախիջևանում, Հյուսիս-արևելյան Անատոլիայում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառնափն լեռնային գոտում ծ. մ. 400–900 մ բարձրությունների վրա, չոր, աղային, կավային հողերի վրա, ֆրիգանոիդներում: Շաղկում է ապրիլ ամսին, պտղակալում՝ մայիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Տարածման և բնակության շրջանի սահմանափակություն, բնակավայրի կորուստ կամ ղեգրադացիա՝ կապված տարածքի լեռնահանքային արդյունաբերության զարգացման և ճանապարհաշինության հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. It occurs in two floristic regions. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The area of distribution is severely fragmented. The species is on the verge of extinction caused by mining industry.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual, glabrous, glaucous plant 15–40 cm. Stems branched. Cauline leaves oblong, at base deeply cordate, broadly auriculate; basal leaves oblong. Flowers pale yellow. Silicle indehiscent, rounded, at base cordiform, at apex slightly sinuate, at margins winged.

Distribution. In Armenia it grows only in Darelegis (Areni) and Meghri (Agarak) floristic regions. AOO is 8 km², the number of locations is 2. Besides Armenia it is distributed in Nakhichevan and North-East Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 400–900 meters above sea level, on dry saline and clay soils, among phryganoid vegetation. Flowering in April, fruiting in May.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by mining industry and road construction.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.

Аветисян В. Е. Род *Sameraria*. Флора Армении, 5: 101–104. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 84. Ереван.

Կազմող՝ Ն. Խանջյան

Compiler N. Khandjyan

137. *Thlaspi umbellatum* Stev. — Շնկոտնճ հովանոցավոր — Ярутка зонтичная

$$CRB\ 1\ ab(iii) + 2\ ab(iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարելեզորիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հանդիպում է միայն Հայաստանի ծայր հարավում՝ Ձանգեզուրում: Տարածման և բնակչության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված անտեսական զործունեության հետ:

Հայաստանի Կարմիր զորքի ստաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Միամյա նուրբ բույս՝ բազմաթիվ ցողուններով 5–15 (30) սմ բարձրությամբ: Տերևները՝ լայն–նշտաբան են կամ երկարավուն, հիմքում՝ սրտաձև, ականջակներով: Ծաղիկները՝ բառասխյ, պսակաբերքերը՝ սպիտակ, խմբված վահանիկաճման կտրճացած զգալիքային ձողիկով: Պատուղը՝ պստիճակ, 4–6 մմ երկարությամբ, հսկանաճկայուն, կաղերքից առփակացած, հիմքում՝ սեպաճակ, զաղաբուր՝ քերակի զոզակով, անկյունակով ճառագայթաճակ զողակով ճակ քերակով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Զանգեզուրի ֆոքսիաիկական շրջանում (Ուկատեն, Ներքին Հանդ): AOO՝ 8 քառ. կմ, լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի հանդիպում է մոտ Արևելյան Նախալավկաում և Արևելյան Անդրկովկասում, ինչպես նաև Հյուսիսային Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառյին լեռնային գոտում ծ. մ. 700-900 մ բարձրությունների վրա, չոր բարքաբուս լանջերին, քվառների մեջ: Մտնում է մայիսին, պտղաբերում՝ հունիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Տարածման և քնակությամբ շրջանի սահմանափակություն, հազվագյուտություն, աճերավայրերի կայուն կամ դեգրադացիա՝ կապված տնտեսական գործունեության հետ:

Պաիսպանության միջոցառումներ: Պաիսպանվում է «Շեփահաղ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պրոպյագիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելուպայեր հայտնաբերելու համար, պապյալացիների վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. It occurs only in the very south of Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². The species is on the verge of extinction caused by economical activities.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant 5–15 (30) cm. Leaves broadly lanceolate or oblong, at base cordate and auriculate; basal ones with long petioles; cauline ones sessile. Flowers white, in terminal short corymbiform raceme. Silicle 4–6 mm long, inversely triangular, at base cuneate, at apex slightly sinuate, with angulose, radially veined wings.

Distribution. In Armenia it grows only in Zangezur floristic region (Chakaten, Nerkin Hand). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia it is distributed in East Ciscaucasia and East Transcaucasia, North Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–900 meters above sea level, on dry rocky slopes, among shrubs. Flowering in April, fruiting in May.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by economic activities.

Conservation actions. It is conserved in "Shikahogh" State Reserve. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
 հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Аветисян В. Е. Род *Thlaspi*. Флора Армении, 5:
247–253. Ереван.

Կազմող՝ Ն. Խանձյան
Compiler N. Khandjyan

138. *Thlaspi zangezuricum* Tzvel. — Շնկոպեն զանգեզուրի — Ярутка зангезурская

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործի: Վտանգված տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Հայտնի է միայն Հայաստանի ծայր հարավում՝ Զանգեզուրում: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված կլիմայի գլոբալ փոփոխության հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

CITES–ի և Բևոնի կոնվենցիաների հավելվածներում բացակայում է:

Նկարագրություն: Բազմամյա նուրբ բույս՝ բազմաբիվ ցողուններով 3–10 սմ բարձրության: Տերևները՝ ամբողջաբլթ, արմատամերձները կորուսվող, ցողունայինները՝ մատաղի, առանց ականջուկների: Ծաղիկները՝ բառատիպ, վարդագույն պսակաբերքերով: Պատիճակները՝ 6–9 մմ երկարության, անթև, երկու զագաթներին ենդացած: սոնակը՝ 1 մմ երկարության:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Զանգեզուրի (լեռնագագաթ՝ Խուստուփ, Արավուս) և Մեղրու (Վարդանաձոր) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 630 քառ. կմ է, AOO 12 քառ. կմ է: Լոկալիտները՝ 3:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ենթալպյան և ալպյան գոտիների ծ. մ. 2000–3100 մ բարձրությունների վրա, ժայռաճեղքերում: Ծաղկում է հունիսին, պտղաբերում՝ հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ կապված կլիմայի փոփոխության հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է կազմակերպել որոնողական աշխատանքներ՝ նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու և պոպուլյացիայի վիճակի և ծավալի ճշտելու նպատակով, իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել ԲՀՊՏ Խուստուփի ենթալպյան և ալպյան գոտիներում:

Category. Endangered species. Endemic of Armenia. It grows only in southernmost region of Armenia. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species is on the verge of extinction caused by global climate change.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial, branched plant 3–10 cm. Leaves integerrime; basal ones petiolate; cauline ones sessile, without auricles. Flowers pink. Silicula 6–9 mm long, wingless, narrowed at apex; style 1 mm long.

Distribution. It grows only in Zangezur (mountain Khustup, Aravus village) and Meghri (Vardanadzor) floristic regions. EOO is 630 km², AOO is 12 km². The number of locations is 3.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in alpine and sub-alpine belts, at the altitudes of 2000–3100 meters above sea level, between the rock fissures. Flowering in June, fruiting in July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population, establishment of specially protected nature area in the alpine and sub-alpine belts of Khustup mountain.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA
Аветисян В. Е. Род *Thlaspi*. Флора Армении, 5: 247–253. Ереван.

Կազմող՝ Ն. Խանճյան
Compiler N. Khandjyan

139. *Zuvanda meyeri* (Boiss.) Askerova — Ջովանդա Մեյերի — Зуванда Мейера
(= *Malcolmia meyeri* Boiss.)

$$ENB\ 1\ ab(iii) + 2\ ab(iii)$$

© ՀՀ ԳԱՆ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Մկզ քնադրյալներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
 հերբարիումի նյութեր

Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA.
Аветисян В. Е. 1966. Род *Malcolmia*. Флора Армении, 5:
132–135. Ереван.

Аветисян В.Е. (рукопись). Род *Zuvanda*. Определитель флоры Армении.

Կազմող՝ Ն. Խանջյան
Compiler N. Khandjyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Կովկասի Լեռների է: Համարատարվում է հայտնի է միայն ծայր հարավում՝ Մեղրա ֆորիստիկական շրջանում: Տարածման է բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է: Տեսակին սպառնում է տարածման է բնակության շրջանների կրճատում է անհետացում՝ կապված բնակավայրերի ընդարձակման է համարադրվածություն զարգացման հետ:

Հայաստանի Կաթնի գրքի առաջին հրատարակության մեջ
բնդգրկված չէր:

CTES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Միասնյա խոտաբույս՝ մերկ կամ ծածկված մանր ելունիկներով: Յոդունը՝ քարսկ, ճյառավորված 10–25 սմ բարձրությամբ: Յոդունային տերևները՝ ձվաձև–երկարավուն, ամբողջաեզր, ցողունագիթի սկանջուկներով: Շաղկիները՝ քառաստիպ; պսակաբերքերը՝ վառվարազայն: Պստիճները՝ քառանիստ, երկարավուն սկանձերով, փայլուն, 4–6 սմ երկարությամբ: Սերմերը՝ դասավորված մեկ շարքով:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է միայն Մեղրու ֆլորիստիկական շրջանում (Մեղրի, Ագարակ, Գողթենիս, Կարճևան, Շվահիծոր, Նյովական): EOO 260 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ: Լուկախտանները՝ 3: Ընդհանուր արեանք ընդգրկում է Նախիջևանը, Արևելյան Անդրկովկասը և Թալիշը:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտու ծ. մ. 800–1500 մ բարձրությունների վրա, խճաքայտոտ, քարքայտոտ լանջերին: Մտնում է սպիտիկ–մալիս ամիսներին, պաշարերում՝ մայիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Միջավայրի կայտատա կամ դեգրադացիա՝ կապված բնակավայրերի ապրածքների ընդարձակման և հանրապրումարերտրյան հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության գործողություններ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել սրտաբույժի օգնության վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Ազգային մաս (Մեղրու շրջան):

Category. Endangered species. Endemic of the Caucasus. It is found only in the very south of Armenia. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species faces decline of the extent of occurrence and the area of occupancy caused by the expansion of settlements and development of mining industry.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Annual plant 10–25 cm, glabrous or slightly pubescent, covered with small excrescences. Stems thin, unbranched. Cauline leaves oblong-ovate, smooth-edged, amplexicaul, auriculate. Inflorescence elongate. Flowers bright pink. Silique tetragonous, longitudinally sulcate, shiny, 4 cm long; seeds in 1 row.

Distribution. In Armenia it grows only in Meghri (Meghri, Agarak, Gudemnis, Karchevan, Shvanidzor, Nyuvadi) floristic region. EOO is 260 km², AOO is 28 km². The number of locations is 3. The general area of distribution includes Nakhichevan, East Transcaucasia and Talish.

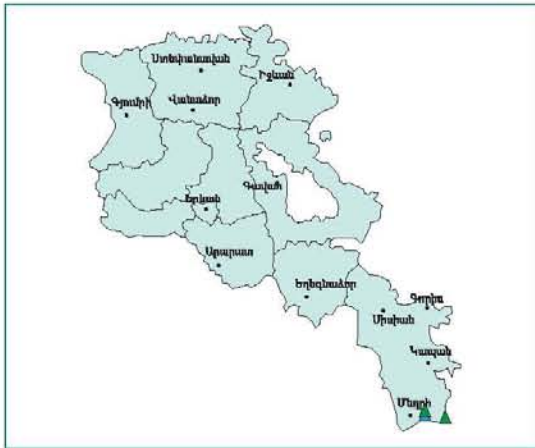
Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 800–1500 meters above sea level, on stony and clay slopes. Flowering from April to May, fruiting in May.

Limiting factors. Loss/degradation of habitats caused by the expansion of settlements and development of mining industry.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area in the surroundings of Agarak, monitoring of the population state.

140. *Cercis griffithii* Boiss. — Նուդայածառ Գրիֆիթի — Иудино дерево Гриффита

CR B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Գևորգի Ֆայվուշ
© Georgi Fayvush

Կարգադրիա: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Ներկայումս հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա՝ կազմված 2 լոկալիտետներից, որոնց միջև տարածությունը 20 կմ է: Ընդ որում տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ կապված աճելավայրերի պայմանների փոփոխության, պտղատու և խաղողի այգիների հիմնման պատճառով տարածքների յուրացման հետ:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման անմիջական սպառնալիքի ենթակա:

CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում ընդգրկված չէ:

Նկարագրություն: Միջին (3–4 մ) բարձրության ծառ՝ պարզ ամրոցական տերևներով և թափվող տերևակիցներով: Ծաղկները՝ զիգոմորֆ, համարյա բիբռանման, փնջերով, պայծառ վարդագույն կամ կապտավուն: Գեղազարդային տեսակ է:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Մեղրու ֆլորիստիկական շրջանում (Շվանիձոր և Նյուվադի): АОО 8 քառ. կմ է: Լոկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի աճում է Ալբերժանում, Միջին Ասիայում և Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտու ծ. մ. 700–900 մ բարձրությունների վրա, կիսաանապատներում, չոր քարքարոտ լանջերին, երբեմն սահմանաչերտերում: Ծաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կարաստ կամ ղեգաղացիա՝ կապված գյուղատնտեսական հանքակների ընդարձակման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանության միջոցառումներ չեն իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. At present only one sub-population is known in the republic. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 10 km². There are two habitats the distance between which makes up 20 kilometers. The species is on the verge of extinction caused by changes in habitat conditions in the result of establishment of orchards and vineyards.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Small tree 3–4 m. Leaves simple, entire; stipules deciduous. Flowers zygomorphous, almost papilionaceous, in fascicles, bright pink or blewish. Very decorative plant.

Distribution. In Armenia it occurs in Meghri floristic region (Shvanidzor, Nyuvadi). АОО is 8 km². The number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Azerbaijan, Middle Asia and Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 700–900 meters above sea level, in dry stony slopes, in semi-desert, sometimes in field edges. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the expansion of arable lands.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA

Красная книга Армянской ССР. 1989: 85. Ереван.

Կազմող Գ. Մ. Ֆայվուշ

Compiler G. M. Fayvush